

Milan Ivanišević

Pravila Bratovštine Presvetoga Otajstva u Klisu

Milan Ivanišević
HR, 21000 Split
Kneza Višeslava 16

Pravila Bratovštine bila su u znanosti poznata od tiskanoga izdanja u godini 1981. po latiničkom rukopisu iz godine 1794. Tada nije bilo poznato vrijeme potvrde Pravila. U sadašnjem izdanju Pravila su tiskana po rukopisu pisanom bosančicom (hrvatskom ćirilicom), a bila su potvrđena godine 1725. Ovo je izdanje tiskano usporedno s onim već tiskanim u godini 1981., jer je tako moguće bolje upoznati hrvatski jezik onoga doba kad je tim jezikom opisan isti osnovni sadržaj, pa razlike tako bivaju uočljivije.

Ključne riječi: Klis, župna crkva, glavni oltar Presvetoga Otajstva, Bratovština, Pravila

UDK: 003.349:255>(497.5 Klis)

Pregledni članak
Primljeno: 30. travnja 2015.

U dobu nastanka velikoga broja bratovština u većim dalmatinskim biskupskim gradovima: Zadru, Šibeniku, Trogiru, Splitu i Dubrovniku,¹ Klis² je župa³ sa župnom crkvom,⁴ ali bez spomena bratovštine u njoj. Kada su bratovštine drugdje bile važna sastavnica vjerskoga i društvenoga života, Klis je bio u vlasti islamske države koja na svojim zapadnim rubovima nije dopuštala kršćanima niti onoliko slobodu koliku je davala u prostorima istočno od ovih uvijek nemirnih granica. Kad je Klis u ratu, godine 1648., izboren za Prevedru Republiku, a 30. listopada 1671. bio potpisan ugovor o miru, bilo je moguće u toj župi Marijina Uznesenja utemeljiti bratovštine. Stefano Cosmi⁵ je prvi splitski nadbiskup koji je mogao pohoditi Crkvu u Klisu. On je 30. listopada 1682. najavio svoj pohod

slobodnome dijelu nadbiskupije, ali zapisnik o pohodu Klisu nije do sada sačuvan. Njegov nasljednik i subrat somask, Stefano Cupilli,⁶ prvi je put pohodio Klis 7. kolovoza 1710. Spis je toga pohoda veoma kratak i u njemu je samo opis župne crkve. Zabilježeno je postojanje Bratovštine Presvetoga Otajstva koja ima više od stotinu članova.⁷ To je starija potvrda postojanja Bratovštine nego je bilo poznato u dosadašnjim proučavanjima. U toj crkvi bila je još i Bratovština svetoga Antuna Padovanskoga od 37 članova i Bratovština Marijina Navještenja od 60 članova, a nadbiskup je odredio utemeljenje ženske bratovštine za uzdržavanje oltara Svetoga Križa. Sve dok ne budu proučeni arhivi u Zadru i Splitu, nije moguće tvrditi jesu li u toj Župi mletačke vlasti do svoga svršetka dopustile

1 I. Ostojić 1976, str. 480.

2 O različitosti ranosrednjovjekovne političke važnosti Klisa i Solina govorio sam 2. listopada 1992. u Splitu (znanstveni skup Starohrvatski Solin: M. Ivanišević 1994).

3 Arhiprezbiter Vukota (Split, crkva svetoga Andrije, 1. svibnja 1185.: *Ut autem hec ordinatio, quam his personis presentibus et eam approbantibus statuimus (...)* *Vilcotta archipresbytero de Clissa*; izvor: Trogir, Arhiv Kaptola, pergamene, 1; izdanje: T. Smičiklas 1904, str. 192-194, br. 189). Arhiprezbiter Marin (Klis, 1. srpnja 1303.: *Datum in castro Clisi (...) presentibus (...) domino Marino archipresbytero dicti castris*; izvor: I. Lučić 1673, str. 144-145). Arhiprezbiter Franko (Sutjeska, 22. srpnja 1387.: *domini Francus archipresbiter civis Clissi (...) nuntii et ambasciatores ex parte communis Clissie*; izdanje: T. Smičiklas 1981, str. 73-74, br. 56; izvor: I. Lučić 1673, str. 512).

4 U crkvi je 28. siječnja 1333. sklopljen mir Mladina Šubića i Splitskana: *La pace trà li Spalatini, et il Conte Mladino fù conclusa li 28. Gennaro 1333. in Chlissa (...) nella Chiesa di Chlissa* (izvor: I. Lučić 1673, str. 210).

5 Venezia, 24. rujna 1629. – Split, 10. svibnja 1707.; imenovan 5. rujna 1678., posvećen 18. rujna 1678., primio palij 3. listopada 1678., došao u Split 26. rujna 1682. (M. Ivanišević 2010, str. 107).

6 Venezia, 19. studenoga 1659. – Split, 11. prosinca 1719. Visoke crkvene službe: Belluno: upravitelj sjemeništa (od 1681. do 1693.), Trogir: biskup (od 1. lipnja 1699., biskupsko ređenje 8. lipnja 1699.), Split: nadbiskup: imenovanje 12. ožujka 1708., primio palij 26. ožujka 1708., preuzeo nadbiskupiju 26. svibnja 1708., došao u Split 13. srpnja 1708. (M. Ivanišević 2010, str. 108).

7 Split, Nadbiskupski arhiv, Splitska nadbiskupija, 61, list 70r-70v. V. Firić 2002, str. 17 ne spominje ovu Bratovštinu.

utemeljenje neke nove bratovštine, potvrdu ili ukinuće neke stare. Austrijska je Carevina zavlada u Dalmaciji po pripremnome mirovnom ugovoru s Republikom Francuskom. Dogovoren je od 17. do 18. travnja 1797. u vrtnoj kući Josefa Eggera von Eggenwalda u Leobenu (Mühlthal).⁸ Nova vlast nije u svome kratkom tadašnjem razdoblju mijenjala državno zakonodavstvo crkvenoga sadržaja. Francuska je Carevina zavlada u Dalmaciji po mirovnome ugovoru dogovorenom 26. prosinca 1805. u palači ostrogonskoga nadbiskupa u Bratislavi.⁹ U vremenu promjena u državnome zakonodavstvu crkvenoga sadržaja, građanski je upravitelj u Dalmaciji generalni providur Vincenzo Dandolo (Venezia, 26. ili 22. listopada 1758. – Varese, 12. prosinca 1819.). U carskom dvorcu Saint-Clode, 26. travnja 1806., imenovao ga je Car,¹⁰ a u Zadar je došao 3. srpnja.¹¹ Vojni je zapovjednik Auguste-Frédéric-Louis Viesse de Marmont (Châtillon-sur-Seine, 20. srpnja 1774. – Venezia, 3. ožujka 1852.). Imenovao ga je Car, 7. srpnja 1806. svojim pismom iz dvorca Saint-Clode,¹² a 21. srpnja još je bio u Zadru,¹³ na putu u Dubrovnik. Francuska je vlast prestala poslije pobjeda austrijske vojske.¹⁴

Protucrkvno usmjerenje francuske vlasti, još od početka Revolucije, našlo je i u Dalmaciji svoj sadržaj u odlukama vlasti Kraljevstva Italije, koje je iz Milana upravljalo ovom Pokrajinom. Eugène de Beauharnais, potkralj, donio je 26. svibnja 1807. Odluku o zabrani bratovština, osim onih Presvetoga Otajstva.¹⁵ U službenim novinama,

poslije ove Odluke, nisam našao druge odredbe, a Arsen Duplančić piše: »Sljedeći potez vlasti bio je dekret potkralja Eugena od 20. VIII. 1808. kojim se u Dalmaciji ukidaju sve laičke bratovštine osim one Presvetog Sakramenta i Dobre smrti, koja se brinula za pokapanje mrtvih, posebno siromaha. Sukladno tomu, Dandolo je 16. X. 1808. izdao instrukcije u 26 točaka o ukidanju i načinu na koji se ono mora provesti.«¹⁶ Po proučavanju Danice Božić-Bužančić, u Klisu su 11. kolovoza 1806. bile ove bratovštine: »1. Presvetoga Sakramenta (prihod: 200 forinta), 2. Blažene Djevice od Uznesenja (40), 3. Duša od Čistilišta (nema prihoda).«¹⁷ Od svega što su sve kliške bratovštine kroz stoljeća postojanja ostvarile, do sada je proučen samo glavni oltar u župnoj crkvi s dva tiskana ugovora njegove narudžbe. Stariji je ugovor proučen poslije mlađega. Prireditelj izdanja toga ugovora ne spominje stvarni oltar, ne uspoređuje ga s ugovorenim poslom i ne navodi postojanje mlađega ugovora. Stariji ugovor sastavljen je u Splitu 8. svibnja 1780. Sudjeluju: javni bilježnik Ivo Ugolini; predstavnici Bratovštine (*Scuola del Santissimo Saramento*): Petar Bralić, sudac, Juraj Jelić i Antun Bašić, skrbitelji (prokurator), Grgur Galić, župan; majstori oltaristi (*Proti d'Altari*) braća Pio i Vincenzo dall'Acqua pokojnoga Santa iz Šibenika; Franjo Riboli, svjedok i Carlo Gislanzoni, svjedok. Ugovoreno je klesanje menze oltara Presvetoga Otajstva (*Altare del Venerabile*) po bojadisanj slici (*modello*) koju su majstori naslikali i pokazali bilježniku i drugoj ugovornoj

8 U ime austrijskoga cara (Svetoga rimskog carstva) Franje Drugoga potpisali su markiz Marzio Mastrelli de Gallo, diplomat, i grof Maximilian von Merveldt, general bojnik, a u ime Francuske (*Le Directoire Exécutif, au nom de la République Française*) general Napoléon Bonaparte. Primopredaja isprava o prihvatanju obavljena je u vili Pusterla (Limbiate, Montebello), 24. svibnja 1797. Dalmacija je pripala Austriji po 7. članku ugovora, koji je dopunjen 1. člankom tajnoga ugovora. Za preuzimanje vlasti poslan je u Dalmaciju austrijski general bojnik barun Matija Rukavina. Poslanstvo grada Splita pošlo je 22. lipnja do Rukavine u Karlobag, a s njim su se zajedno vratili u Split 14. srpnja (izvor o Splitu: K. Prijatelj 1952, str. 83, 84-85).

9 U ime austrijskoga cara Franje Prvoga potpisali su knez Johann von Liechtenstein, podmaršal i zapovjednik konjaništva pete armijske skupine, koji je bio 2. prosinca pobjeđen (češki: Slavkov u Brna; njemački: Austerlitz), i Ignác Gyulay, general poručnik, a u ime francuskoga cara Napoleona Prvoga potpisao je ministar vanjskih poslova Charles-Maurice Talleyrand-Périgod. Francuska primopredaja isprava o prihvatanju obavljena je u Beču, u carskome dvorcu Schönbrunn, 27. prosinca 1805. Dalmacija je pripala Francuskoj po 23. članku ugovora. Za preuzimanje vlasti poslan je u Dalmaciju francuski general Gabriel Molitor, a austrijski namjesnik Thomas de Brady tiska u Zadru 18. veljače 1806. proglas po kojem austrijska vlast prestaje 18. veljače, a francuska počinje 19. veljače. Francuska je vojska došla u Split 24. veljače, a austrijska otišla iz Splita 25. veljače (izvor o Splitu: K. Prijatelj 1952, str. 88).

10 Bollettino delle leggi del Regno d'Italia I, br. 10, Milano 26. Aprile 1806, 381, br. 52.

11 Il Regio Dalmata. Kragliski Dalmatin I, br. 1, Zadar subota 19. srpnja 1806, 2 (Zara 12 Luglio; podatak samo na talijanskom).

12 Napoleon Prvi 1863, str. 519-520, br. 10462.

13 L. Vojnović 1908, str. 328: »Dvadeset i prvoga Jula nalazi se još u Zadru gdje mu dolazi vijest o sretnome Molitorovome pohodu.«

14 Proglasom od 7. srpnja 1814. privremeni je upravitelj Dalmacije Franjo Ksaver Tomašić obznanio pripadnost Dalmacije Carevini Austriji. Franjo Ksaver Tomašić vodio je austrijsku vojsku protiv francuske vojske u Dalmaciji. Prije dovršetka rata Car je pismom iz Freiburga, 26. prosinca 1813., Tomašića imenovao podmaršalom i privremenim upraviteljem Dalmacije. Poslije osvojenja Kotora, 11. lipnja 1814., Tomašić iz Zadra, koji je bio osvojen 6. prosinca 1813., upućuje onaj proglas. Austrijski car Franjo Prvi službeno prima Dalmaciju odlukom Bečkoga kongresa 9. lipnja 1815. Austrijska je vojska došla u Split 2. studenoga 1813., a u Klis 28. prosinca 1813. (G. Novak 1965, str. 86, 480 [bilj. 152, Split]; 87, 480 [bilj. 153, Klis]).

15 Bollettino delle leggi del Regno d'Italia III, br. 1, Milano 26. Maggio 1807, 281-285, br. 89: *Decreto riguardante la proibizione delle Confraternite, Congregazioni, Compagnie e Società laicali, eccettuate le Confraternite del SS. Articolo 1.: Sono proibite in tutto il Regno le Confraternite, le Congregazioni, le Compagnie, ed in genere tutte le Società religiose laicali, eccettuate le Confraternite sotto la denominazione del Santissimo, delle quali potrà esistere una sola presso ciascuna parrocchia; sotto la direzione e dipendenza dell'Ordinario e del parroco rispettivo per l'esercizio delle sacre funzioni.* [potpisao za potkralja: Il Consigliere Segretario di Stato: Luigi Vaccari].

16 A. Duplančić 2011, str. 87.

17 Split, Državni arhiv, Obiteljski arhiv Fanfonja i Garanjin, privremena oznaka DG 4/2, broj 3, VII Varoš Klis. Izdanje: D. Božić-Bužančić 1988, str. 97.

strani. Opisane su vrste mramora svakoga pojedinoga dijela te menze. Drugi je ugovoreni posao klesanje vrata sa svake strane oltara, koja nisu na slici, a na vrhu je svakih vrata jedan anđeo koji je naslikan na drugoj slici pokazanoj kao što je bila i ona prva, a opisane su i vrste mramora. Treći je ugovoreni posao dopuna svetohraništa, a opisani su i dijelovi i vrste mramora. Majstori su se obvezali dovršiti poslove za godinu dana od sklapanja ugovora. Izostavljam iz ovoga opisa cijene i način plaćanja.¹⁸ Lovre Katić, prireditelj izdanja mlađega ugovora ne navodi postojanje starijega ugovora. Mlađi ugovor sastavljen je u Klisu 10. lipnja 1792., na temelju odluke Bratovštine (*Scola del Santissimo Sacramento*), koja je 9. travnja 1792. dala županu i sudcu pravo ugovaranja. Sudjeluju: predstavnici Bratovštine: Mijo Mijalović zvani Babić, župan, i Juriša Mijić, sudac; majstori znalci oltaristi (*professori d'altari*) braća Pio i Vincenzo d'Acqua, nastanjeni u Splitu; don Zane Milošević, župnik kao svjedok, i Grgur Perković pokojnoga Jakova, svjedok. Ugovor je napisao u svom privremenom uredu Antonio Gordini, kliški privremeni pisar. Ugovoreno je dovršenje posla do prvih dana srpnja 1793., a klesanje će biti po slici (*dissegno, modello*). Naručeno je klesanje dijela glavnoga oltara (*altare Maggiore*) iznad menze, za smještaj slike s okvirom Uznesenja Blažene Djevice Marije. Opisane su vrste mramora svakoga pojedinoga dijela, način dopreme mramora i pojedinosti radova koje će obaviti Bratovština. Izostavljam iz ovoga opisa cijene i način plaćanja.¹⁹

Osim navedenoga proučavanja nastanka glavnoga oltara, koji je bio jedan od ciljeva djelovanja Bratovštine, do sada su bila proučena i njezina Pravila iz rukopisa pisana 18. svibnja 1794. Postoje dva rukopisa koja je, vjerojatno istodobno, pisao isti pisar.²⁰ Jedan je na pergameni (uokviren i izložen u sakristiji župne crkve), a drugi je na papiru u knjizi Bratovštine *Libro (...) 1742 – 1764*. Pravila su pisana latinicom, a pisar je sebe naznačio riječima: *Suerra od Matrikule istumačena po meni Iuanu Culapu*. Pravila su Bratovštine starija od ovih dvaju rukopisa, a to potvrđuje i pisac tih rukopisa: *I oua Matricula zgor ispisana osim potuergenia Gospodina Prouidura Petra Morosinca bi ioster potuergeno od Gospodina Generala Nicole Ericce Godiscia Gospodinoua na ses.*, iako proučavatelj nije zabilježio tu činjenicu. Ona je došla na vidjelo poznavanjem novoga rukopisa tih Pravila. Najprije ih je 8. rujna 1725. potvrdio *Prisvitli go(ospodi)n Petar Morižin*,²¹ *providur od Klisa i njegove daržave*. Potom su bili *Na 6. otopra 1725. u Zadru Prijati od prisvitloga provi(du)r đenerala od Dalmacije i Arbanije Erica*.²² Nije ostalo zapisano kada je i tko je napisao taj rukopis. Pisan je bosančicom na prvih pet listova knjige krštenja.²³ Pravila je transliterirao Ivan Grubišić i meni ih poslao 9. prosinca 2014., zajedno s fotografijama u elektroničkom zapisu.²⁴ Odlučio sam pokazati ih usporedno s onima koja su bila pisana 18. svibnja 1794., jer je tako moguće bolje upoznati jezik onoga doba kad je istim jezikom opisan isti sadržaj.

18 Split, Državni arhiv, Javni bilježnici srednje Dalmacije (HR-DAST-19), 2. Izdanje: J. Kovačić 1999, str. 112-114, prilozi, 2.

19 Split, Državni arhiv, Providur Klisa (HR-DAST-2), filza II, anno 1791, 1792, 1793, fogli scritti, 75 (Publici instrumenti). Izdanje: K. Cicarelli – L. Katić – S. Traljić 1961, str. 277-278, bilj. 1, foto 53 (oltar).

20 M. I. Čagalj 1981. Izdanje Pravilnika: str. 213-217. Rukopis na papiru pisan je na prvih sedam stranica knjige, vjerojatno na mjestu prije određenom za Pravilnik, poslije nego je drugim sadržajem knjiga bila popunjena godine 1764; iako proučavatelj nije to naznačio, knjiga je vjerojatno bila u župnome uredu.

21 Pietro Morosini, kliški providur od 1724. do 1726. Redosljed providura: J. Alačević 1889; L. Katić 1962, str. 434. Valentina Stazzi ima podatak: »Split, Državni arhiv, Providur Klisa, 16: 1724 – 1726 Processi civili dei Provveditori Piero Morosini e Francesco Bragadin; 18: 1724 – 1725 Processi civili del Piero Morosini in materia di debiti.« (V. Stazzi 2012, str. 101).

22 Nicolò Erizzo, generalni providur od 1723. do 1726. Valentina Stazzi ima podatak: »Zadar, Državni arhiv, Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju: Nicolò Erizzo Provveditore Generale dall'anno 1723 al 1726: Scuola del Santissimo. Madreregola par la stessa e concessione di molini e fossi (Libro I, listovi 111, 112)« (V. Stazzi 2012, str. 93).

23 Split, Nadbiskupski arhiv, Splitska nadbiskupija, Matične knjige, Župa Klis, 11 (rođeni od 1814. do 1825.), list 1r-5v. Zapis don Ivana Marinića, izvorno pisan bosančicom na listu 6r, o uništenju crkvenih knjiga prije 1814. tiskao je u latiničkoj transliteraciji Lovre Katić (L. Katić 1962, str. 427). Prvi je zapis krštenja na istome listu 6r, dana 16. svibnja 1811., drugi, na istome listu, dana 24. srpnja 1812., a napisao ih je latinicom kapelan Filip Gojić. On je na listu 6v napisao prvi zapis bosančicom, 17. travnja 1814.

24 Ovdje su tiskane, ali je svaki list zasebno odvojen.

1725.	1794.
(list 1r) kopija	Skazanie od ovi poglauglia ²⁵ koie slide istumaceno iz iezika latinskoga g(odine) G(ospodnje) 1794 18 maia
U ime Isukarstovo, amen.	U imme Boga Amen
U ime Oca i Sina i Duha Svetoga, prislavne i vazda Blagoslovlene Divice Marije, poštenje i slava Prisvetoga sakramenta, koji budi sve naše uvanje i jakost duovna i tilesna.	U ime Occa, i Sina i Dua Suetoga, i Slaune uazda B(lasene) D(ivice) M(arije). Slaua cast i postegne Prisuetomu Sakramentu, koi iest nase uffagne, i radost.
Mih bratimi imenovani klišani, nadanuti od Dua Svetoga i skupljeni u crikvi Blažene Gospe od Uznesenja, jesmo odabrali za našega branitelja oltar od Prisvetoga sakramenta, za gubernatiga i oficijatiga, najbolje koliko se može na slavu Božiju i spasenje duša naši i naši martvi, i jesmo odlučili sva bratja jedino za pomaršenje od zloća koje bi mogle biti među nami nastojeće regule koje imaju biti prikazane za njihovo potvrđenje prisvitlomu g(ospodi)nu providur đeneralu.	I. Mi bratimi imenouani Chlisani nadanuti od Dua S(vetoga) Sdruseni u Criqui Slaune Diuice od Uznes(e) gnia odabrali iesmo Ottar Prisuetoga Sakramenta, za uzdersatiga i upraugliati sistim sue ono stose bude uece mocci na slauu Boxiou i za spasegne nassi Dussa, i nassi mertui, i zapouigeno iedan napridak za da bude Bratinscho zdrusegne a za skratiti zlocie, i oppacine koie bisse mogle zgoditi megiu nami.
Parva. Da svi oni koji oće biti zapisani u našu skulu imaju udilje platiti ono što jim bude naredjeno od bratje.	II. Sui oni koibisse ottili zapisati u nassemu Bratimstuu imatice odma izbroiti oniko koliko bude odregeno od nas Bratie.
Drugo. Da prvo nego bude prijat u našu skulu imaju se skupiti u jedno (list 1v) sva bratja za promisliti jelin ovi brat dobar karstjanin i dobar šudit našega prisvitloga principa i u ovomu skupu imaju se balotati oće li biti prijat ali ne, ako nije dobar ne budi prijat.	III. Da pria negobi primili iednoga u nasoi Schuli imadu se skupiti i sastauiti zdrusegne od Bratima ter razuiditi dobro iedali iest noui Bratim dobar cherscianin, i uiran sudit nasega Priusuisenoga Principa, i naodeciga u sему ouomu u isto urime bitice Balotan na balote a iacie naodeciga ima biti udigl pouracen i nazad poslan.
Treće. Da svi bratimi jesu obligani sprovoditi martce do crikve i sve ostalo od kuće bratima, pod penu od librice voska za bratima, a za mlađi, po librice, i da gaštalc ima avizat svakoga za doć na sprovod i da mrtac ima biti dopraćen do crikve s prosesijunom, a ne čekati po puti, zašto za ovo smo se popisali u ovu skulu zaneka se budemo karstjanski sprovoditi.	IV. Sui Bratimi bitice dersani pratiti Criqui i sprouoditi mertuoga bratima pod penu iednu libricu uoska, i oster pomoc u sprouogegniu istoga merttuoga Bratima, i ostalima od Kucie gnegoue ter akobi koi pomanka platitice samo po librice uoska, u koie urime imatice dokazati olli Xupan olli Gastalci priminucie Bratinsko, olli koie drugo od gnegoue Kucie, Mertuoga bitice s prosesijunom dignut od gnegoue Kucie a ne cekatiga kod cerque, illi po putim, i zatu sueru iesmo prisli za da kerscianskim, i nacinom podobnim bude pokopan.

25 Ova je riječ tiskana: »pogaluglia«, ali je vjerojatno bila napisana: »poglauglia«, onako kako je u drugim dijelovima ovoga izvora. Od početka do riječi »maia« pisano sve velikim slovima. U mome sadašnjem prijepisu stavio sam, na ovom početku i na završetku, mala i velika slova po sličnosti s izvornikom.

1725.	1794.
<p>Četvarto. Ako koji naš brat ali ko od njegove kuće umre na vani koga mista, da bratimi obligani su poći po nje-ga šest milja, na spize brata martvoga.</p>	<p>V. Akobi pako koi nas Bratim umro uanka ouoga mista, oli koie drugo cegliade od ngegoue Kucie bitice der-sani Bratimi zdignutiga sest miglia daleko odaulen na arce istoga mertuoaga.</p>
<p>Peto. Da bratimi na zboru imaju stati mirno i siditi na svomu mistu i jedan drugomu činiti poštenje i nijedan na drugoga posegnuti oružje, pod penu od pet libar, izvan gaciga od pravde općene.</p>	<p>VI. Da Bratimi u zboru imadu stati u miru sideci suaki na suoe misto postegne nositi iedan drugomu kako iziskuie dusnost a ne psouatisse mnogo uecie cignit magnegne rukami na orusie iedan protiuu drugomu pod penu libara pet za zdignuti suakomu onomu koibi pristupio ili pogerdio u iednu stuar kakose naodi za-biliseno u ouomu poglaugliu ossim pako pedipse od praude.</p>
<p>Šesto. Da na dan umartja jednoga brata našega da mu se čini reći jedna misa kantana i večernja martačka (list 2r) i da ima svaki brat dati po gazetu da se reče toliko misa za brata martvoga.</p>	<p>VII. Da isti dan od priminucia koga nasega Bratima ima-se ciniti kantati iednu missu slideci ioster uecergniu od mertui u isti dan, ossobito pako suaki bratim izbroitice cetiri soldina za koie bitice receno toliko sueti missa za ngegouu dussu.</p>
<p>Sedmo. Oćemo ako bi koji drugi izvan naše skule učinio koje dobro našoj crikvi da mu reče jedna misa kantana i večernja martačka, ako bi to dobročinstvo veće valjalo nego ona lemozina koja se daje rodovniku²⁶ za rečenu misu, i ovako ima naša bratja tratati svoje dobročince.</p>	<p>VIII. Odreguiemo da akobi koie drugo cegliade ostauilo koiu godir daroustinu po tastamentu nasoi Postoua-noi Schuli imamu biti recena iedna missa kantana sli-deci mu ioster uecergniu od mertui kako zgora, kadbi stuar bila dilouana istinito po milosergiu po ti nacin i d'Redounicma koima bitice ucigneno akobi pako i oni dilouali s'nasom Braciom s'ostaugliegnem.</p>
<p>Osmo. Ako koji brat nebi tijo primiti vici koji daju bratja da ima platiti pet libar.</p>	<p>VX.²⁷ Akobi koi Bratim neotio priat ono staresinstuo koiebimu Bracia dala platice penu od libara pet.</p>
<p>Deveto. Da svako godište imaju se prominiti ovicijali od skule i ovi da imaju guvernati skulu, providati što je potreba za istu skulu i svako godište stari ovicijali ima pridati konat novim, virno pravo i po duši njoj, na prizanje našega prisvitloga g(ospodi)na providura i sve bratje, i po učinjeni konti, ako koji ovicijal što ostane dužan i ne plati do osam dana, da ima platiti, na libru po gazetu i te gazete imaju se u skulu našu aplikati. (list 2v)</p>	<p>X. Dasse imadu suake godine promigniuati Chariche, olli-ti Staresinstua od Skule toiest Succu, Xupani, Procuraturi i Gastalci, i oni imatice upraugliati suaki kako komu iziskuie dusnost od dobre upraue Bratinsche razmisgliegne, i dobra od iste takoger prouigiati sue ono stobi od potri-be billo; po ti nacin suake godine Starisine stare imatice prikazati uirnim i gliubeznim nacinom sue conte starisi-nam nouim prid licem Gospodina Prouidura nasega, ili Kancelira s'ulazegem od Bratima, i poslin priuigegnia od Konata naodeci se isti dusni, i prosausi dana ossam poslin recenoga priuigegnia pastice u penu od dua soldina na suaku libru namigneno nasoi siromaskoi skuli.</p>

²⁶ Vjerojatno je u prijepisu netočno napisano prvo slovo »o«, pa bi točno bilo: »redovniku«.

²⁷ Neobično je napisan rimski broj devet, ali to nije tiskarska pogreška, jer je neobično zapazio prvi priređivač.

1725.	1794.
<p>Deseto. Na prominu od ovicijali da ne mogu potratiti veće od deset libar i da ovo ovicijali ne mogu stratiti veće od deset libar brez licencije g(ospodi)na providura, i ako bi bila spiza veće od deset tolori, da se ne more učiniti nepitajuć g(ospodi)na đenerala, i koji bi učinili protiva ovoj naredbi, da ima platit od svoga.</p>	<p>XI. U urime od promigagnia Starisina nemore se sarciti iaspri iz Skule uisse od grossa nastaugliaiuci ioster da isti uladaoci od Skule osim araca mali prikogodine nemogu arciti uisse od iednoga grossa brez dopustegnia Gospodina Proudura, a dosausi do deset grossa tadase imadu prikazati Gospodinu Generalu, za odersat Dekret dopustiu pod penu koibi suprotiuu possa ouomu poglaugliu imatice platiti oni od suoga sue arce koiebi bile ucignene.</p>
<p>Jedanajesto. Da svaki župan obligan je škaćati duge od skule i osude za neposlu od bratje, i ako ovi dužnici ne bi otili platiti, da se ima prikazati pravdi.</p>	<p>XII. Da suaki Xupan bude dersan scagiati dugoue od Skule takoger pene, oliti osugegna od Bratima, koi akobisse otkrili neposlussni u scagiagniu od gnioie dusnosti imase protiuu onomu illi onima tuzbu uciniti pravdi.</p>
<p>Dvanajesti. Da kada budu ovicijali škali²⁸ ove duge da se niko od bratje ne ima moliti za iste dužnike za nećiti smutnu, nego isti dužnik ima stati s kapom u ruci i odgovarat svoje razloge, i da sva bratja imaju sidit na svoime mistu neproodeć po kući tamo i amo, i ako bi koji odgovorio oolo braneći dužnika (list 3r) da plati jedan i drugi pet libar.</p>	<p>XIII. Da kada Starissine od Skule skodilibi od koga Bratima iste pene da nesmi nijedan couik reci zagn ric za gnegouo obragnegne ni u gnegou kripost, daklen za smesti i odbaciti suaku smutgniu, ma da on isti imatice mirnim načinom s'kapom u ruci odgouriti i reci suoiu stuar za suoie obragnegne, a sui ostali Bratimi imadu siditi s'mirom²⁹ suaki na suoie misto a ne prioditi tamo amo³⁰ priko Kucie zborske, akobi pako obstrukouan odgourio nepostenim i nedostoinim nacinom illi serditociom i tada akobise nassa kokod dabiga branio ondace toliko iedan koliko drugih platiti penu od pet libara Skuli.</p>
<p>Trinajesto. Ako koji brat govoreći u zboru za našu bratštinu protivio ili rekao drugomu dokturu ili ga korio s kojom ričju oolom,³¹ da ima platiti udlj³² deset soldini.</p>	<p>XIII. Ter akobise nassa koi Bratim gouoreci u zboru u pomoc nasse Skule, i za mir Bratinschi, i dabiga kokod smeo gouorecimu daie Dotur olibiga smuciuu skoim ricima nepodobnim ili nedostoinim ima odma platiti Skuli deset soldina.</p>
<p>Četerajesto. Da se ne može činiti ni jedna skupština od bratimi ako ovicijali prija nemaju licenciju od gospodina providura, pod penu od deset libar odlučeni u našu skulu, i ono što su zborili da nije dobro.</p>	<p>XV. Dase nemore uciniti sabragne, oliti niedan skup od nassi Bratima ako pria starisine nebudu imali dopustegne od nasega Gospodina Proudura pod penu od libara deset akobi koi uciniu i oua pena biau odnas odregena nasoi skuli, i ono stobi bilo ucigneno ili dilouano brez dopustegna recenoga imase odbaciti, i unistare obratiti koliko da nigdar nije bilo zboreno.</p>

28 Vjerojatno je u prijepisu izostavljeno prvo slovo »i«, pa bi točno bilo: »iškali«.

29 Riječi »s'mirom« samo u izvoru na papiru.

30 Riječi »tamo amo« samo u izvoru na pergameni.

31 Vjerojatno je u prijepisu izostavljeno slovo »h«, pa bi točno bilo: »oholom«.

32 Vjerojatno je u prijepisu izostavljeno slovo »i«, pa bi točno bilo: »udilj«, jer ta riječ već postoji tako napisana.

1725.	1794.
<p>Petnajesto. Da ne imaju činiti nijednu skupštinu među bratju ako ne zna prija prisvitli go(spodi)n providur, i ako bi se učinile koje balote da nisu dobro učinjene, ako i ne bi izkuša prisvitli go(spodi)n providur, kako je zakon, na (list 3v) našega prisvitloga principa.</p>	<p>XVI. Takoger nemorese uciniti ugoour ni odregegne od niedne uersti akoli pria nebude dato u razboritu razumgliegniu Gaspodina Prouidura, i balotano, inacie cineci razumise za nisto da bude kakoie imenouano ioster od zgora, i oster ako nebude potuergeno od istoga nasega Gaspodina Prouidura kako iziskuiu zakoni dobre upraue od nasega Priuedroga Principa.</p>
<p>Šesnajest. Da sve pineze koje se skupe od intrade, od lemozine, od dobročinstva, od naše skule da se stave u jednu skrinju, koja ima biti zatvorena s trima ključ, jedan ključ da stoji u ruku prisvitloga g(ospodi)na providura, drugi u sudca, treći u žuna.³³</p>	<p>XVII. Da suaki soldin koibisse skupio illi od litine illi od lemosine, ili od koie drughe uersti od razloga nasse Skule imaduse postauti u Skrigniu od iste Skule koia-ce biti utuergena trima Kliucam, iedan od koi ima stati uazda u ruke Gaspodina Prouidura nasega, drugi u ruke od Succa, a treci u ruke Xupanue.</p>
<p>Sedanajesto. Da za uzdaržanje naše skule ima se učinit šest libar svarhu triu ima se pisat talijanski, a svarhu triju arvatski, parvi ima zvati se matica, na komu ima biti upisano sve zemlje s njihovim kunvini i koliko je u kojoj partiguli, liveli, afiti i decime, i svaka ina intrada koja bi mogla biti kako najospitku libra ima biti popisano svi inventariji od svega što ima skula, svarhu drugoga koi se zove kapitular, (list 4r) imaju biti popisane naše regule, poglavlja, i one stvari koje bile prijate među bratjom, toliko od prisvitloga g(ospodi)na đenerala, koliko od prisvitloga providura našega, na trećem, koi se zove libar od konat, u komu će se upisat sve što se imalo i potratilo od ovicijali i da se nema pisat na ove libre prija nego bude promina stari ovicijali, nego da novi ovicijali imaju pisati drugu kartu, a na svarhu njiove karige da se zapiše na ovi libar.</p>	<p>XVIII. Za da uzdersana budu imagna iliti dobra oue Skule i u bogliu uprauu od pisma imasse odma uciniti arac od sest libara sueru koia tri ima biti pisano Talianski, a u druga tri aruaski sueru peruoga bitice upisano Chastastich toiest u komuce biti upisana sua imagnia iste Schule suoim measima (z) qielli fitancie, Decime, i suaka ostala intrada, kako ioster sue arce prosasne, i koiese naode takoger na dospitku istoga libra imaduse ispisati na nacin od inuentaria sue ono stose uzdersi toiest robu i ostalo. U drugomu imaduse zabilisiti nasse naredbe s poglauglima ugouaragna, odregegnia, potuergegnia od nasega Gaspodina Prouidura, a treci bitice ioster zuan suakidasgni oliti libar od Konata u komucese stauti sua pisma toliko od primgliegnja koliko od arca od Gastalazza, i to na suoia urimena nastaugliaiuci dase nemore bilisiti na recenom libru od Konata pria negose priuidu Konti, dali Starisine od Schule imadu dersati na stranu zabiliseno sue ono stossu sarcili, illi primili u suoie urime od Godiscia suoga uuladagnia, za da pako poslin morese priniti, i upisati sueru istoga libra od slusbe gnioe.</p>
<p>Osamnajesto. Da svaki naš brat koji bi darža na doodak, ali na desetinu zemlju bratsku, da ima platiti isti doodak do dneva od konta, i ako ne plati, da ima platiti po (list 4v) po gazetu, na libru, našoj skuli.</p>	<p>XVIII. Suaki nas Bratim, oli koi drughi koibi dersao illi naffitanciu, illi na Decimi, illi na drughi nacin im magne od Skule imatice platiti postenim nacinom gnegou dugh u oni dan za koibi bilo ugouoreno inacie pastice u penu od soldina na suaku libru namigneno ouoi nasoi Skuli.</p>

33 Vjerojatno su u prijepisu izostavljena slova »pa«, pa bi točno bilo: »župana«, jer ta riječ već postoji tako napisana.

1725.	1794.
Devetnajesto. Da sve one stvari koje imaju učiniti među bratjom, da imaju sve biti dane na znanje od župana i suca svoj bratji, i ako ne budu balotane, da nisu dobre.	XX. Da suaka naredba i upucegnia od dobre upraue, i ostala imadu biti proglašena od Succa i Xupana, i ostali Vulagnia za da bude Balotano imaduci suaka naslidouana i recena stuar proci po Balotam, toiest s'Pusulam, i Balotam inacie cineci razumisse suaka od niedne kriposti.
Dvadeseto. Da vosak i ostale stvari od crikvene imaju stati zatvorene pod kluč, koji kluč imaju biti daržani od onoga ko ima darža konat od iste robe.	XXI. Da uosak i ostala roba Cerkouna imade stati zatuoreno pod Kliucima, koi imadu pak stati u onoga kogase ³⁴ pristoi tako imatice pomgliu toliko od uoska koliko od robe.
	Suerra ³⁵ od Matrikule istumačena po meni luanu Cula-pu. Slaua čast i postegne Prisuetomu Sakramentu i uazda Blasenoi D(ivici) M(ariji) od Uznesegnja u uike uikon.
Na 8. šetenbra 1725. Prisvitli go(ospodi)n Petar Morižin, providur od Klisa i njegove daržave, videći i promisleći kapitule i naredbe koje su učinili bratimi od skule Prisvetoga sakramenta, od crikve Blažene Gospe od Uznesenja u Varošu kliškumu potvarđene na slavu g(ospodi)na Boga i daržane za dobar guveran od ove skule, potvarđuje i naređuje da budu obsluženi, i da imaju biti prikazani ovi kapituli prid ovi g(ospodi)na đenerala, za moći biti potvarđeni njova mogućstva. Petar Morižin, providur kliški.	I oua Matricula zgor ispisana osim potuergenja Gospodina Prouidura Petra Morosinca
(list 5r) Na 6. otopra 1725. u Zadru Prijati od prisvitloga provi(du)r đenerala od Dalmacije i Arbanije Erica, buduć promislio protiva pisani 20 kapituli prijati od bratimi Svetoga sakramenta od crikve Blažene Gospe od Uznesenja u Varošu kliškumu i dopušćeni za ljubav prisvitloga g(ospodi)na Petra Morižina, providura kliškoga, koje potvarđstvom od svoga đeneralata, zašto da mogu biti u svako vrime obsluženi, i da u svako vrime mogu biti na službu Božiu. Misto pečata: Nikolo Erica drugi Fabricio Vinjoli sakretari	bi ioster potuergeno od Gospodina Generala Nicole Ericce Godiscia Gospodinoua na ses ³⁶

34 Do ove riječi pisano je na pergameni, a sve drugo, do završetka, pisano je na papiru.

35 Od ove riječi do završetka pisano sve velikim slovima. Od riječi »Suerra« do riječi »Culapu« napisano dva puta, po jedan put u svakom stupcu, lijevo i desno od središnjega dijela.

36 Riječ nije dovršena.

1725.	1794.
<p>Na 17. decembra 1725. u Klisu Prisvitli gos(podin) Petar Morižin, providur kliški, videći da u devetomu kapitulu koi je upisan, svarhu dobre naredbe za obluženje poštovane skule Svetoga sakramenta od ovoga Varoša, nije upisan dan u koje se imaju stari ovicijali prominiti i dati konte njiovim naslidnikom, promisli svojim razumom (list 5v) prisvitli go(ospodi)n za mnogo čuvanje, za da ne bi učinjena nijedna smutnja potribno je odlučiti jedan dan, u koji ima biti, i za ovo je odlučio, za kripost ovoga dekreta zapovida, da ovicijali isti imaju pridati konte, po načinu kako je u devetom kapitulu svako godište, na dan Svetoga Franceška, koji doodi na 4. otobra, i ovako ima biti obluženo prez svakoga odmicanja, tako zapovida.</p> <p>Misto pečata: Petar Morižin, providur Vranceško Šgvaco, kančelir</p>	

Sadašnje prikupljanje podataka o Bratovštini i proučavanje njezinih starijih Pravila doprinijelo je neznatan pomak u poznavanju njezine povijesti, ali ipak pomak, jer dokazuje njezino postojanje starije petnaest godina od državne potvrde Pravila. Potom dokazuje postojanje rukopisa pisanoga bosančicom uz onoga od prije poznatoga koji je pisan latinicom. Ono što sada nije bilo moguće dokazati je njihov međusobni vremenski odnos. Rješenje vjerojatno kriju spisi mletačke vlasti koja je Pravila potvrdila i francuske vlasti koja je utjecala i na one bratovštine koje nije ukinula, a to je posao u budućnosti, koja je sada još neizvjesna.

Rječnik

afit (*affitto*)³⁷ = najam, zakup

aplikati (*applicare*) = dati

avizati (*avvisare*) = obznaniti

balotati (*ballottare*) = glasovati

decima (*decima*) = desetina

doktura (*dotorada*) = besramnost

gacig (*castigo*) = kazna

gaštalac (*castaldo*) = bratovštinski dužnosnik niži od župana³⁸

gazeta (*gazzetta*) = vrsta mletačkoga novca; poslije uobičajeni opći izraz za sitniš

guvernati (*governare*) = upravljati

intrada (*entrata*) = dohodak

kantana (*cantare*) = pjevana

kapitular (*capitolare*) = pravilnik

³⁷ U zagradama je talijanska etimologija; bez etimologije su praslavenske i stare hrvatske riječi.

³⁸ Dužnosnik u bratovštinama koje imaju župana; podatak imaju Pravila Bratovštine u Vranjicu iz godine 1888., peta glava (M. Mikelić 2009, str. 37: prijepis iz godine 1946.).

kapituli (<i>capitolare</i>) = pravila	pomaršenje = suzbijanje
kariga (<i>carico</i>) = dužnost, služba	poštenje = štovanje
karta (<i>carta</i>) = papir	potratiti, stratiti = potrošiti
konat (<i>conto</i>) = račun	pravda = sud, sudovanje, parnica
kripost = snaga	prijati = primiti
kunvin (<i>confine</i>) = međa, granica	prosesijun (<i>processione</i>) = ophod
lemozina (<i>elemosina</i>) = milostinja	redovnik = misnik
libar (<i>libro</i>) = knjiga	regula (<i>regola</i>) = pravilo
livel (<i>livello</i>) = najam	skula (<i>scuola</i>) = bratovština
obligan (<i>obbligo</i>) = obvezan	soldin (<i>soldo</i>) = vrsta mletačkoga sitnoga novca
odlučen = dodijeljen	spiza (<i>spesa</i>) = trošak
oficijati (<i>officiare</i>) = služiti	škaćati (<i>scacciare</i>) = naplatiti
općen = opći	škali = iskali
ospitak = svršetak	šudit (<i>suddito</i>) = podanik
ovicijal (<i>ufficiale</i>) = dužnosnik, službenik	tolor (<i>tallero</i>) = vrsta krupnoga novca, talir
partigul (<i>particola</i>) = zemljišna čestica	tratati (<i>trattare</i>) = počastiti
pena (<i>pena</i>) = kazna	udilje = odmah
pinezi = novci	vici (<i>officio</i>) = dužnost, služba
poglavlje = skupina odredaba u Pravilu	župan = poglavar bratovštine (u onoj koja ima i gaštalca)

Handwritten text in a cursive script, likely a list or record. The text is written on aged, slightly stained paper. The script is dense and fills most of the page. There are some faint markings and a small number '2.' in the upper right corner. The text appears to be a list of names or entries, possibly related to the 'Pravila Bratovštine Presvetoga Otajstva u Klisu' mentioned in the header.

List 2r

3.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or record, written on aged paper. The text is organized into several distinct sections, each beginning with a heading that appears to be "memorandum" (memorandum). The entries within these sections are dense and difficult to decipher due to the cursive style and some fading. A large, faint scribble is visible on the left side of the page, overlapping the first section of text.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or inventory. The text is written on aged, slightly stained paper. The script is dense and difficult to decipher due to its cursive nature and the ink's fading. The text is organized into two main sections, with the second section starting around the middle of the page. The first section contains approximately 15 lines of text, and the second section contains approximately 10 lines. The overall appearance is that of a historical document or manuscript.

List 4r

Literatura

- J. Alačević 1889 Josip Alačević, *Serie cronologica dei Provveditori veneti di Clissa dal 1662 all'anno 1797.*, Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata XII, Spalato lipanj 1889, 85-87.
- D. Božić-Bužančić 1988 Danica Božić-Bužančić, *Anagrafski podaci za područje distrikta Splita iz prve godine francuske vladavine u Dalmaciji*, Kulturna baština 18, Split 1988, 94-102.
- K. Cicarelli – L. Katić –
S. Traljić 1961 Ksenija Cicarelli – Lovre Katić – Seid Traljić, *Četiri barokna oltara u srednjoj Dalmaciji*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 13, Split 1961, 266-287 (dio Lovre Katića: 276-280).
- M. I. Čagalj 1981 Marijan Ivan Čagalj, *Matrikula bratovštine sv. Sakramenta u župi Klis*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 22/1980, Split 1981, 208-217.
- A. Duplančić 2011 Arsen Duplančić, *Splitske bratovštine uoči ukidanja 1811. godine*, Dalmacija za francuske uprave (1806. – 1813.), Split 2011, 81-105 (Međunarodni znanstveni skup u Splitu, 18. – 19. rujna 2006.).
- V. Firić 2002 Valter Firić, *Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Klisu*, Klis 2002.
- M. Ivanišević 1994 Milan Ivanišević, *Suverenitet hrvatskoga vladara u Solinu*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 85/1992, Split 1994, 73-82.
- M. Ivanišević 2010 Milan Ivanišević, *Nadbiskupski pohodi župama Vranjicu, Mravincima i Kučinama do godine 1764.*, Tusculum 3, Solin 2010, 105-132.
- L. Katić 1962 Lovre Katić, *Veza primorske Dalmacije kroz kliški prolaz od prethistorije do pada Venecije*, Starine 51, Zagreb 1962, 267-434.
- J. Kovačić 1999 Joško Kovačić, *Nekoliko baroknih oltara u srednjoj Dalmaciji*, Kulturna baština 30, Split 1999, 103-118.
- I. Lučić 1673 Ivan Lučić, *Memorie istoriche di Tragurio ora detto Traù*, Venezia 1673.
- M. Mikelić 2009 Marinko Mikelić, *Bratovština Presvetog Oltarskog Sakramenta u Vranjicu*, Split 2009.
- Napoleon Prvi 1863 Napoleon Prvi, francuski car, *Correspondance de Napoléon Premier, XII*, Paris 1863.
- G. Novak 1965 Grga Novak, *Povijest Splita, III*, Split 1965.
- I. Ostojić 1976 Ivan Ostojić, *Stara bratovština Presv. Tijela Kristova u Splitu*, Bogoslovska Smotra XLV/1975, Zagreb 1976, 479-488.
- K. Prijatelj 1952 Kruno Prijatelj (priredio), *Ljetopis nepoznatog Splićanina od g. 1756. do 1811.*, Starine 44, Zagreb 1952, 63-93.
- T. Smičiklas 1904 Tadija Smičiklas (priredio), *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, II*, Zagreb 1904.

- T. Smičiklas 1981 Tadija Smičiklas (priredio), *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, XVII*, Zagreb 1981.
- V. Stazzi 2012 Valentina Stazzi, *Il fondo Provveditore di Clissa (Providur Klisa) presso l'Archivio di Stato di Spalato (1662 – 1798). Introduzione e schedatura*, Atti e Memorie della Società Dalmata di Storia Patria, 3 Serie XXXIV, br. 1, Roma 2012, 73-134.
- L. Vojnović 1908 Lujo Vojnović, *Pad Dubrovnika, I*, Zagreb 1908.

Summary

Milan Ivanišević

Rules of the Fraternity of the Blessed Sacrament of Klis

Key words: Klis, parish church, main altar of the Blessed Sacrament, Fraternity, Rules

The Fraternity Rules have been known in the science since their 1981 printed edition, made after the 1794 Latin script manuscript. The time of adoption of the Rules was not known then. In their present edition, the Rules are printed after a manuscript written in *Bosančica*, the Croatian Cyrillic script, adopted in 1725. This edition was published parallel with the one already published in 1981, because this enables better learning the Croatian language of the time, when the contents were described in this language. The Rules stipulate the Fraternity's goals: maintaining the main altar in the parish church, peaceful coexistence of the Fraternity members. Stipulated are the members election, their duties and rights, especially with regard to burials and funeral rituals, as well as the Fraternity Board election, duties and authorities.